

Door formatieve assessment komen leerlingen beter tot hun recht – en leerkrachten ook

De leerkrachten van de Van Ostadeschool in de Haagse Schilderswijk besloten twee jaar geleden om het over een andere boeg te gooien. Ze stopten met de vertrouwde manier van toetsen aan het eind van een hoofdstuk, waarbij kinderen scoren volgens de meetlat van de methode of de Cito-toets. In plaats daarvan kijken ze nu de hele lesdag door naar wat leerlingen al kunnen. Om op basis daarvan betere beslissingen te nemen over de voortgang van het leerproces, over wat de volgende leerstap kan zijn.

Kortom: ze schakelden over van summatief toetsen – zoals ze gewend waren – naar formatieve assessment.

TEKST CARLA DESAIN FOTOGRAFIE MASCHA PEERS

Overleggen met je leermaatje

LEERCULTUUR

Toen Renald Gunsch 18 jaar geleden directeur werd van de Van Ostadeschool, was het oordeel van de Onderwijsinspectie: 'zeer zwak'. In 2012, 2013 en 2104 veroverde de school het predicaat 'excellent'. 'Dat is vooral te danken aan het lerend vermogen van het team', vertelt Gunsch. 'Met het hele team (40 leerkrachten tussen 21 en 64 jaar) bouwen we elk jaar stapje voor stapje aan een betere school. Leerkrachten zijn continu gezamenlijk bezig om te leren, te onderzoeken wat werkt, en om zichzelf en het onderwijs te verbeteren.

Onderwijsinnovatie kost tijd; die tijd nemen we dus. We lopen niet telkens achter de nieuwste onderwijshype aan, maar kiezen iets uit wat we echt belangrijk vinden. Vervolgens nemen we de tijd om met elkaar te leren en dingen uit te proberen. De komende vijf à zes jaar staat enkel en alleen formatieve assessment (en wat daarbij komt kijken) op onze professionaliseringsagenda.'

EEN FORMATIEVE AANPAK

In een formatieve aanpak vraagt de leerkracht zich elke dag, elke les, steeds opnieuw af: Wie heb ik voor me? Waar staan mijn leerlingen nu? Waar wil ik naartoe? Wat wordt de volgende stap? En

De Van Ostadeschool wordt bij de implementatie van formatieve assessment ondersteund door HCO. HCO maakt deel uit van de Bazalt Groep, en werkt daarin samen met Bazalt en RPCZ. Samen maken zij de inzichten over formatieve assessment toegankelijk voor het Nederlandse onderwijs door advies, begeleiding en training, en door het uitgeven van boeken – onder andere het (vertaalde) werk van Shirley Clarke en Dylan Wiliam.

Bespreken van de verwachtingen voor de dag

vervolgens geeft de leerkracht veel inhoudelijke feedback op het verloop van het leerproces. Gunsch: ‘Zo’n aanpak vraagt om heel goed kijken naar de ontwikkeling van de verschillende kinderen en naar wat elk kind aankan of nodig heeft. Weg met overbodige instructie over wat een kind al beheerst! Laatst zag ik dat groep 5 tijdens een rekenles aan het werk is op wel vijf differentiatie-niveaus. De leerkracht heeft de leerlijn heel helder voor ogen, heeft succescriteria geformuleerd en geeft de kinderen feedback op die succescriteria. De leerlingen denken zelf na in hoeverre ze aan de succescriteria voldoen. En ze leren elkaar verder te helpen door het geven van goede feedback – in plaats van simpelweg het goede antwoord voor te zeggen.’

LEREN BIJ ELKAAR IN DE KLAS

‘Overschakelen van de summatieve manier van evalueren – die de meeste leerkrachten al jaren gebruiken – naar de formatieve manier vergt een hele kanteling in denken, in gedrag, in benade-

ring van de kinderen en in de organisatie van de les’, vervolgt Gunsch. ‘Om dat te bereiken maken we ons natuurlijk de kennis eigen over formatieve assessment; we nemen deel aan trainingen en studiereizen. Zo waren we afgelopen maand met wisselende groepen collega’s op bezoek bij Shirley Clarke en Dylan Wiliam, de drijvende krachten achter deze ontwikkeling van formatieve assessment in het primair onderwijs. Heel leerzaam! Maar het meest leren we van en met elkaar, bij elkaar in de klas. We bezoeken elkaars lessen en bespreken daarna wat we gezien hebben. Belangrijk daarbij is dat feedback niet beoordelend van aard is, het is geen wedstrijdje wie ’t het beste doet, het gaat om het leerproces. Elkaars lessen bezoeken doen we binnen onze eigen school en bij de andere scholen in ons Haagse ‘lerend netwerk formatieve assessment’, de Helen Parkhurstschool en de Kleine Keizer. We plannen studiedagen zo dat leerkrachten over en weer bij elkaar op lesbezoek kunnen. Binnen deze leercultuur ontwikkelen we ons stapje voor stapje samen verder.’

ACCENTVERSCHILLEN IN DE BENADERING VAN SHIRLEY CLARKE EN DYLAN WILIAM

Shirley Clarke benadrukt het belang van een veilig klimaat waarin leerlingen fouten durven maken. Ze pleit voor directe feedback, bijvoorbeeld tijdens een time-out in de les, waardoor kinderen nieuwe inzichten meteen kunnen toepassen.

Dylan Wiliam beschrijft vijf strategieën die helpen om formatieve assessment vorm te geven:

- Leerdoelen en succescriteria duidelijk maken
- Bewijs verzamelen over de leerresultaten
- Feedback geven die het leerproces stimuleert
- Leerlingen activeren als ‘leerbron’ voor elkaar
- Leerlingen stimuleren om eigenaar van hun leerproces te zijn